

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
КАФЕДРА НАУК ПРО ЗДОРОВ'Я

ЗАТВЕРДЖУЮ

декан факультету здоров'я та фізичного
виховання



Едуард СИВОХОП

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«28» вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ ТА ТЕРАПІЯ БОЛЮ»

Рівень вищої освіти
Галузь знань
Спеціальність
Освітня програма
Статус дисципліни
Мова навчання

перший (бакалаврський) рівень
05 Соціальні та поведінкові науки
053 Психологія
Клінічна психологія
вибіркова
українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія та терапія болю» для здобувача вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія освітньої програми «Клінічна психологія».

Розробник: Діана Владиславівна СІДУН-СОВИЧ, асистент кафедри наук про здоров'я

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри наук про здоров'я

Протокол №16 від « 27 » листопада 2024 року
В/о завідувача кафедри Мар'яна ДУБ

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання

Протокол №12 від « 27 » листопада 2024 року
Голова науково-методичної комісії Фелікс ФІЛАК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2-й	2-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,3 самостійної роботи студента – 3,3	3-й	4-й
	Лекції:	
	20 год.	12 год.
	Практичні (семінарські):	
	40 год.	6 год.
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усно	Самостійна робота:	
	60 год.	102 год.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія та терапія болю» є підготовка фахівців спеціальності 053 Психологія за освітнім ступенем бакалавра відповідно до державних стандартів та освітньої програми підготовки «Клінічна психологія»: ознайомлення з базовими поняттями психології та терапії болю; з фізіологічними та психологічними основами болю; розуміння впливу культуральних та особистісних відмінностей на психологію та терапію болю; психосоматичних аспектів болю; розвиток компетентності та навичок мультиаспектності у підходах до терапії болю; психологічних підходах терапії болю.

Відповідно до освітньо-наукової програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

загальні:

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність бути критичним і самокритичним.

Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Навички міжособистісної взаємодії.

Здатність працювати в команді.

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

фахові:

Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Розуміння сфер компетентності та специфіки професійної діяльності клінічного психолога.

Розуміння психологічної сутності станів здоров'я та хвороби, знання критеріїв та методів дифдіагностики для визначення психічної норми та патології.

Розуміння принципів та вміння комплексно застосовувати методи психодіагностики, психокорекції, психореабілітації та психопрофілактики в роботі з хворими.

Розуміння закономірностей функціонування основних фізіологічних систем і психічних функцій людини у нормі та патології, чинників, що впливають на зміну психічних якостей людини під впливом хвороби.

Розуміння зв'язку клінічної психології з суміжними сферами знання (психопатологією, патопсихологією, психофізіологією, нейрофізіологією, нейропсихологією, психосоматикою, наркологією, дефектологією, психотерапією та ін.) та використання інтегративного підходу в своїй діяльності.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Психологія та терапія болю**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП): Анатомія центральної нервової системи, Фізіологія вищої нервової діяльності, Пропедевтика внутрішньої медицини, Загальна психологія, Клінічна психологія, Особистість в теорії і практиці клінічної психології, Психологія розвитку та вікова психологія, Психосоматика та психокорекція.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Клінічна психологія**», вивчення навчальної дисципліни «**Психологія та терапія болю**» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання
Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).
Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.
Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.
Відповідально ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога
Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії
Розробляти психокорекційну програму (індивідуальну та групову), оцінювати ефективність психокорекційних заходів.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Психологія та терапія болю»

Очікувані результати навчання з дисципліни
Аналізувати та пояснювати закономірності та особливості розвитку й функціонування клінічних проявів болю в контексті професійних завдань, виходячи із розуміння фізіологічних та психологічних основ болю, ідентифікувати психологічні аспекти болю та пропонувати шляхи відновлення. Розуміти відмінності та особливості розвитку і функціонування психічних процесів для вирішення професійних завдань в змісті контексту психології болю.
Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань, пов'язаних із закономірностями та особливостями розвитку й функціонування клінічних проявів болю.
Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту клієнта та індивідуальних особливостей проявів болю, забезпечувати ефективність власних дій. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у відновленні організму у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника та виходячи із розуміння предметної області психології та мультиаспектності у підходах до психології та терапії болю.
Встановлювати адекватні міжособистісні стосунки і демонструвати комунікативні здібності взаємодії, зокрема, висловлюватись логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей чи гендерно-вікових відмінностях співрозмовника
Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії
Розробляти психокорекційну програму, провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість проведених інтервенцій, спрямованих на відновлення психічної діяльності індивіда.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- тести;
- презентації результатів виконаних завдань;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальне усне опитування, індивідуальне письмове опитування, тестовий контроль (I-II рівня) (письмовий та онлайн), вирішення типових практичних завдань.

Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота (теоретичні питання, тестові та практичні завдання).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний (стаціонарно чи онлайн) залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		Практичні 30*	50	100
30*								Самостійні 20*		

T1, T2 ... – теми* - відповідно до таблиці «Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни»

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T8	T9	T10	T11	T12	T13		Практичні 30*	50	100
30*							Самостійні 20*		

T1, T2 ... – теми* - відповідно до таблиці «Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни»

30 балів – робота на практичних заняттях.

20 балів – виконання самостійної роботи.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	7	30	6	30
1.1. Письмове чи онлайн тестування при тематичному оцінюванні	1 (10 тестів)	5	1(10 тестів)	5
1.2. Глосарій: термінологічний диктант	1	5	1	5
1.3. Усна відповідь	7	10*	6	10*
2.1. Дослідження за методиками та звіт про результати	6	10**	4	10**
2.2. Презентація результатів виконаних завдань ***	1	5	1	5
3. Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

* розраховується як середній бал за теоретичні відповіді

** розраховується як середній бал за всі практичні

*** виконується за вибором студента

Примітка. Навчання на сайті <https://prometheus.org.ua/> ПРОГРАМИ ЄС ЕРАЗМУС+ з поданням сертифікату про результат навчання.

При оцінюванні СРС визнаються та зараховуються результати неформального та/або інформального навчання, які за тематикою та змістом відповідають як ОК в цілому, так і його складовим (розділ, тема, індивідуальне завдання тощо), передбачені РП даного освітнього компонента (Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, уведеного в дію наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 99/01-04 від 19.12.2023 р.(п.2.8, п.2.9)).

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру з дисципліни проводиться 2 модульні контрольні роботи (МКР). Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів у межах окремого змістового модулю здійснюються за 100-бальною шкалою. МКР складається з вирішення тестових завдань, теоретичних питань та ситуаційних задач. Розподіл балів за результат виконання МКР визначається таким чином: максимально 50 балів – МКР. До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти. На виконання письмового компонента МКР відводиться до двох академічних годин. В МКР є 15 тестових завдань, глосарій (5 термінів), 2 теоретичні питання, 1 проблемне питання практичного змісту. Правильна відповідь за кожний окремий тест оцінюється в 1 бал, за терміни – по 1 балу, теоретичне питання – у 10 балів, за проблемне питання практичного змісту – 10 балів.

За допомогою письмової модульної контрольної роботи оцінюється ступінь засвоєння пройденого матеріалу за максимальною рейтинговою оцінкою – 50 балів (див. табл. 2). Студент, який не з'явився на МКР з поважної причини, може пройти його у визначений кафедрою термін.

Шкала контролю модульної контрольної роботи

Показники	Бали
Письмова модульна контрольна робота:	0 – 50:
- тестові завдання (за кожну правильну відповідь нараховується 1 бал)	0 – 15
- термінологічний диктант (5 термінів за кожну правильну відповідь нараховується 1 бал)	0 – 5
- 2 теоретичні питання (за кожну правильну відповідь нараховується 5 балів)	0 – 10
- проблемне питання практичного змісту (за кожну аргументовану відповідь нараховується 10 балів)	0 – 20

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться у вигляді *заліку* в кінці семестру і дає можливість визначити прикінцевий рівень і якість засвоєння студентами теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з даної дисципліни. Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Переведення даних 100-бальної шкали у оцінки за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється в порядку, зазначеному в таблиці.

Студенти, підсумкова модульна оцінка яких становить 35-59 балів, зобов'язані пройти підсумковий (семестровий) контроль у формі екзамену, що передбачено робочим

навчальним планом. Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться у вигляді екзамену в кінці семестру і дає можливість визначити кінцевий ступінь рівня і якості засвоєння студентами теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з даної дисципліни. Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються студенти, які не виконали умови договору про навчання та усі види обов'язкових робіт (самостійних завдань, рефератів тощо), передбачених робочою програмою, а також підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Відповідальний працівник деканату у відомості проти прізвища такого студента робить позначку «недопущений». Якщо підсумкова модульна оцінка становить не менше 60 балів, то за згодою студента вона може бути зарахована як підсумкова (семестрова) оцінка з навчальної дисципліни. Вона може бути виставлена у відомість обліку успішності та залікову книжку (індивідуальний навчальний план) до початку екзаменаційної сесії, відразу після оголошення результатів останнього модульного контролю. При цьому присутність студента є обов'язковою. За наявності бажання підвищити рейтинг студент складає іспит. Для підвищення позитивної оцінки надається одна спроба. Незалежно від того, чи студент складає іспит у зв'язку з тим, що в нього підсумкова модульна оцінка незадовільна (35-59 балів), чи з метою підвищення позитивної оцінки, викладач виставляє студенту оцінку, керуючись виключно рівнем його знань, виявлених на залікові, тобто, виходячи із 100 балів, але при цьому виставлена підсумкова (семестрова) оцінка не може бути нижчою за підсумкову модульну оцінку.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання у оцінки за національною шкалою та шкалою ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка «відмінно» А (90-100). Студент вміє ставити проблему і обирати спосіб її дослідження; аналізує причинно-наслідкові зв'язки між механізмами виникнення, функціонуванням та розвитком психології болю; визначає значення психотерапії болю та її базових категорій, а також може розкрити їх місця в системі психологічних знань; самостійно застосовує методи й інструменти діагностики терапії болю; проводить та узагальнює результати діагностичних досліджень; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, демонструючи особистісну позицію-дослідника.

Оцінка «добре» В (82-89). Студент повністю опанував і вільно володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; вміє аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між нормою та патологією психології та терапії болю, розуміє психологічну сутність станів здоров'я та хвороби, а також орієнтується про лікування, невідкладну допомогу, профілактику при психології болю, вміє застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці, але допускає неточності у формулюванні термінів, незначні помилки в інтерпретації результатів досліджень.

Оцінка «добре» С (74-81). Студент добре орієнтується у змісті програмного матеріалу, має практичні навички, може використовувати сучасні методи дослідження, але у самостійному проведенні дифдіагностики особистості в терапії болю, групи та інтерпретації отриманих результатів допускає помилки.

Оцінка «задовільно» D (64-73). Студент знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; аналізує причинно-наслідкові зв'язки між психічною нормою та патологією, розуміє психологічну сутність станів здоров'я та хвороби, що досліджуються; допускає помилки при виконанні дослідницьких завдань та у їх якісному аналізі, має труднощі у формулюванні висновків за даними виконаного обстеження.

Оцінка «задовільно» E (60-63). Студент знає основні теми навчальної дисципліни, але його знання мають загальний характер; вміння і навички, необхідні для практичного використання знань недостатньо сформовані, виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Самостійно дифдослідження виконує, але з помилками.

Оцінка «незадовільно» FX (35-59). Студент має фрагментарні знання з усього курсу, виявляє суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу. Не вміє викласти зміст програмного матеріалу. Недостатньо сформовані практичні навички щодо проведення диференційної діагностики при неврологічних захворюваннях та тлумаченні отриманих даних, допускає суттєві помилки у виконанні завдань, передбачених програмою.

Оцінка «незадовільно» F (0-34). Студент не знає програмного матеріалу, відтворює окремі факти; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не працював на практичних заняттях; не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Залік проходить в усній формі. На залік виносяться теоретичні, практичні завдання в обсязі навчального матеріалу. Оцінювання результатів навчання на заліку здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за залік заноситься у відомість обліку успішності.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Психодинаміка болю

Тема 1. Біль в інтердисциплінарному аспекті. Культуральні та особистісні відмінності реакції на біль.

Тема 2. Біль і сприйняття больових відчуттів. Діагностика больового синдрому.

Тема 3. Чинники, які впливають на больові відчуття. Відчуття болю та ефект плацебо.

Тема 4. Фізіологія болю. Основні компоненти больових відчуттів.

Модуль 2. Психотерапія болю

Тема 5. Соматоформний біль. Депресивна соматизація.

Тема 6. Психотерапія хронічного болю. Психогенні больові синдроми.

Тема 7. Біль та задоволення: норма та патологія. Механізм самопошкодження як симптом психічних розладів.

Тема 8. Психосоматичні аспекти болю: зв'язок між психікою та фізіологією.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин :120							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		Л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
3-й семестр					4-й семестр			
Модуль 1. Психодинаміка болю								
Тема 1. Біль в інтердисциплінарному аспекті. Культуральні та особистісні відмінності реакції на біль.	12	2	4	6	16,5	1	0,5	15
Тема 2. Біль і сприйняття больових відчуттів. Діагностика больового синдрому.	14	2	4	8	12,5	2	0,5	10
Тема 3. Чинники, які впливають на больові відчуття. Відчуття болю та ефект плацебо.	14	2	4	8	18	2	1	15
Тема 4. Фізіологія болю. Основні компоненти больових відчуттів	18	4	6	8	13	1	1	11
МКР	2		2					
Разом за модуль	60	10	20	30	60	6	3	51
Модуль 2. Психотерапія болю								
Тема 5. Соматоформний біль. Депресивна соматизація.	12	2	4	6	16,5	1	0,5	15
Тема 6. Психотерапія хронічного болю. Психогенні больові синдроми.	14	2	4	8	12,5	2	0,5	10
Тема 7. Біль та задоволення: норма та патологія. Механізм самопошкодження як симптом психічних розладів.	14	2	4	8	17	2		15
Тема 8. Психосоматичні аспекти болю: зв'язок між психікою та фізіологією.	16	4	4	8	12	1		11
МКР	2		2					
Залік	2		2		2		2	
Разом за модуль	60	10	20	30	60	6	3	51
								2

Разом за семестр	120	20	40	60	120	12	6	102
------------------	-----	----	----	----	-----	----	---	-----

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Біль в інтердисциплінарному аспекті. Культуральні та особистісні відмінності реакції на біль.	4	0,5
2	Тема 2. Біль і сприйняття больових відчуттів. Діагностика больового синдрому.	4	0,5
3	Тема 3. Чинники, які впливають на больові відчуття. Відчуття болю та ефект плацебо.	4	1
4	Тема 4. Фізіологія болю. Основні компоненти больових відчуттів	6	1
	МКР	2	
5	Тема 5. Соматоформний біль. Депресивна соматизація.	4	0,5
6	Тема 6. Психотерапія хронічного болю. Психогенні больові синдроми.	4	0,5
7	Тема 7. Біль та задоволення: норма та патологія. Механізм самопошкодження як симптом психічних розладів.	4	
8	Тема 8. Психосоматичні аспекти болю: зв'язок між психікою та фізіологією.	4	
	МКР	2	
	Залік	2	2
Разом		40	6

6.4. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин	
	Денна ф.н.	Заочна ф.н.
Модуль 1.		
Тема 1. Біль в інтердисциплінарному аспекті. Культуральні та особистісні відмінності реакції на біль. Феномен болю поєднує в собі багато аспектів психосоматики: проблема взаємодії розуму і тіла, здатність до самоспостереження, відмінність між болем, больові відчуття і їхнім відображенням в описі, емпатичне сприйняття через оточення, особистий суб'єктивний досвід та його реактивація у зрілому віці тощо. У дослідженні феномена болю є безліч прикладів міждисциплінарної співпраці між лікарями, психологами, неврологами та ін. <i>Проаналізуйте феномен болю в різних культурах. Складіть порівняльну таблицю.</i>	6	15
Тема 2. Біль і сприйняття больових відчуттів. Діагностика больового синдрому. Згідно з	8	10

визначенням Міжнародної асоціації з вивчення болю (IASP) поняття «біль» інтерпретується як «неприємне сенсорне та емоційне відчуття, яке пов'язане із фактичним або потенційним ураженням тканини чи те, що описано в термінах такого пошкодження» (Hatzenbühler et al., 2007). Психологічні чинники відіграють важливу роль у сприйнятті болю. Дослідники наводять багато таких прикладів, адже біль не завжди означає ураження -тканини чи подразнення нервової системи, як, наприклад, у разі збільшення розмірів пухлини. Часто пацієнт відчуває та підсвідомо виявляє свою безпорадність і безсилля у боротьбі з пухлиною через відчуття больового синдрому. <i>Сформуйте глосарій: випишіть із словників та навчальних посібників ключові поняття теми.</i>		
Тема 3. Чинники, які впливають на больові відчуття. Відчуття болю та ефект плацебо. Екзистенціальний аналітик М. Boss (1999) у науковій праці «Основи медицини та психології» підкреслює, що біль із самого початку слід аналізувати лише як відчуття больового синдрому або його сприйняття. Болісні відчуття значною мірою залежать від того, наскільки вразливо людина сприймає порушення цілісності її життя на момент розладу. Науковець починає з аналізу повсякденного досвіду та робить висновок, що біль складніше переносять ті пацієнти, які на ньому концентруються, а відволікання пом'якшують ці відчуття. <i>Напишіть есе на тему: «Ефект плацебо та ноцебо в роботі клінічного психолога з психосоматичними хворими».</i>	8	15
Тема 4. Фізіологія болю. Основні компоненти больових відчуттів. Чутливість до болю у різних людей різна і залежить від електрохімічних процесів у трьох областях: периферичних нервах, спинному мозку і головному мозку. Больові рецептори (ноцицептори) сприймають пошкодження тканин, запалення, удари, високу температуру і передають сигнал по периферичному нерву до спинного мозку. У спинному мозку сигнали болю фільтруються: сильний біль передається миттєво у мозок, слабкий біль може заблокуватись. Крім того, у межах спинного мозку інформація може змінитись, якщо інші відчуття пересилають больові. Наприклад, коли масажувати або тиснути на травмовану ділянку, біль зменшується, тому що знижується пріоритет інформації, яка надходить нервами. У головному мозку больові сигнали проходять через таламус, який працює як комутатор і спрямовує сигнали у три спеціалізовані області мозку: сомато-сенсорну кору (фізична чутливість), лімбічну систему (емоційна чутливість) та лобну кору (інтелектуальна область). Таким чином, складний	8	11

феномен болю має чотири компоненти: ноцицепція, відчуття болю, емоційне страждання і больова поведінка. <i>Випишіть із словників та навчальних посібників ключові поняття теми.</i>		
Тема 5. Соматоформний біль. Депресивна соматизація. У клінічній картині стійкого соматоформного больового синдрому (МКХ-10, F 45.5) пацієнти насамперед скаржаться на біль, який триває щонайменше шість місяців, його неможливо пояснити порушеннями фізіологічних процесів. Поряд із виключенням органічної патології має відстежуватись зв'язок між маніфестацією больового синдрому та складною психосоціальною ситуацією або внутрішнім психологічним конфліктом. Для соматизованого розладу (МКХ-10, F 45.0) характерні множинні, нестійкі та рецидивуючі соматичні симптоми продовж щонайменше двох років. Скарги можуть стосуватись будь-якої системи органів. Так, 70–80 % пацієнтів потерпають передусім від болю зі змінною локалізацією. Страхи та депресивний настрій часто довершують клінічну картину. <i>Аналіз зразків анотацій, наукових статей, тез, конспектів та рефератів з теми.</i>	6	15
Тема 6. Психотерапія хронічного болю. Психогенні больові синдроми. Дослідники демонструють вплив типу прив'язаності (прихильності), характерної для пацієнта, на розвиток хронічного болю. J. Bowlby виокремлює чотири типи такої прив'язаності: 1) надійна; 2) тривожно-унікаюча; 3) дезорієнтовна; 4) тривожно-амбівалентна. На думку S. O. Hoffmann і U. T. Egle, для пацієнтів, які страждають на хронічний біль, найхарактернішим типом є тривожно-унікаюча прив'язаність. Автори дійшли висновку, що процеси навчання, такі як оперантне кондиціонування та вплив соціального підкріплення, мають особливе значення в процесі хронізації больових відчуттів пацієнта. <i>Розробити заходи, підібрати інструментарій щодо зазначеної теми в роботі клінічного психолога. Написання звіту.</i>	8	10
Тема 7. Біль та задоволення: норма та патологія. Механізм самопошкодження як симптом психічних розладів. З погляду концепції конверсії S. Freud важливою є робота G. L. Engel (1959). Учений переосмислює біль не лише як неврологічне, але і як психологічне явище, аналізуючи сприйняття больових відчуттів у межах системи психічної регуляції. G. L. Engel починав вивчення зі спостереження за індивідуальною чутливістю до болю. Психодинамічно	8	15

біль може виконувати функцію спокути у пацієнтів із мазохістською структурою характеру та тенденцією до провокації больового синдрому і т. д. (Engels vgl. Hoffmann und Engle, 1993; Kapfhammer, 2001). <i>Напишіть есе на тему: «Умовно допустима межа між болем та задоволенням. Мазохізм як явище: норма чи патологія?», або «Самопошкодження – демонстрація себе чи крик про допомогу?»</i>		
Тема 8. Психосоматичні аспекти болю: зв'язок між психікою та фізіологією. S. O. Hoffmann і U. T. Egle (2004) дійшли висновку, що соматичні аспекти виникнення та розвитку психосоматичного болю, які відіграють суттєву роль у трансформації з психічного в тілесне, натепер досліджені вкрай мало. Великі сподівання покладаються в цьому контексті саме на нейрофізіологію. Підсумовуючи дані досліджень із медико-антропологічного погляду, D. Moerman (2002) наголошує на складній ситуації, коли ми бачимо -картину розмитую. Однак абсолютно зрозуміло, що те, як люди сприймають біль, яке значення йому надають, залежить від багатьох аспектів: особистого досвіду, віку, переконань та ін. <i>Підготуйте реферат за обраною темою:</i> 1. «Велика сімка» - класичні психосоматичні захворювання». 2. «Класифікації Леслі ЛеКрона причини психосоматичних реакцій». 3. «Класифікація К. Ясперса психосоматичних синдромів». 4. «Когнітивна модель соматоформного розладу».	8	11
Разом	60	102

*Примітка. Самостійна робота виконується студентом згідно визначених завдань у Робочому зошиті з навчальної дисципліни (для денної та заочної форми навчання).

Самостійна робота над навчальною дисципліною також включає: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до лабораторних занять; систематизацію вивченого матеріалу перед іспитом; опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей; розроблення схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Обладнання: фліп-чарт, мультимедійний проектор (монітор), комп'ютер (стаціонарний чи ноутбук), сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», ін.

Методи навчання

1. Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни **«Психологія та терапія болю»:**

- навчальні заняття
- самостійна робота студентів
- робота в наукових бібліотеках та мережі Інтернет.

2. Види навчальної роботи студентів:

- лекція
- практичне заняття
- залік.

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни **«Психологія та терапія болю»** використовуються різноманітні методи навчання, а саме: пояснювально-ілюстративні методи з використанням мультимедійних презентацій, а також вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають в себе як подання матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу студентів з книжкою (підручником, довідковою, науково-популярною і навчальною літературою) та глобальною мережею Інтернет, ін. Метод викладання навчального матеріалу визначаються викладачем в залежності від цілей і завдань, виду занять, змісту теми, можливостям (інтелектуальним, психологічним, морально-етичним тощо) студентів, наявним умовам і часу, відведеному для вивчення теми. В ході лекцій використовуються наступні методи:

- пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний метод (розповідь, лекція, пояснення, робота з роздатковим матеріалом, підручником, демонстрація та ін.)
- проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи (викладач розділяє проблему на частини, студенти здійснюють окремі кроки щодо розв'язування під проблем).

Під час викладання навчального матеріалу лекції використовується мультимедійна презентація.

Перелік методів навчання, що використовуються у процесі вивчення дисципліни:

- 1) *за типом пізнавальної діяльності*: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; проблемного викладу; дослідницький; аналітичний; індуктивний; дедуктивний
- 2) *за основними етапами процесу*: формування знань; формування умінь і навичок; застосування знань; узагальнення; закріплення; перевірка
- 3) *за системним підходом*: стимулювання та мотивація; контроль та самоконтроль
- 4) *за джерелами знань*: словесні – розповідь, пояснення, лекція; наочні – демонстрація, ілюстрація
- 5) *за рівнем самостійної розумової діяльності*: проблемний; частково-пошуковий; дослідницький; метод проблемного викладання.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Хлівна О. М. Психологія тілесності : навч.-метод. посіб. / Олександра Миколаївна Хлівна, Людмила Іванівна Магдисюк. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 192 с.
2. Цимбалістова О.А., Примоленна Ю.Г. Психофізіологічні аспекти болю. DOI 10.51582/interconf.19-20.03.2024.018
https://www.researchgate.net/publication/379277720_Psihofiziologicni_aspekti_bolu

Допоміжна література:

1. Дж Даль, К. Вілсон, К. Лусно, С. Гейс. Терапія прийняття та відповідальності у разі хронічного болю. 2023. 296 с.
2. Хопенфелд Дж.Д. Діагностика та лікування болю Хопенфелд Дж.Д. 2019. 320 с.
3. Анна Лембке. Дофамінове покоління. Де межа між болем і задоволенням. 2021. 208 с.

4. Алан Гордон. Хронічний біль. Ефективна терапія, яка допоможе відключити болючі відчуття. 2021. 245 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. Електронний кампус <http://www.login.kpi.ua/>.
2. www.gumer.info
3. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
4. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>
5. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>
8. Наукова бібліотека (<http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>)
9. е-репозитарій (<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-it/dspace>)
10. сайт е-навчання (<https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>).